

การบรรยายพิเศษ เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาศาสตร์

โดย ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน
วันอังคารที่ 16 กันยายน 2551 เวลา 10.30 น.
ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ท่านอธิการบดี ท่านคณบดี ท่านคณาจารย์ ท่านผู้มีเกียรติ และ
ท่านผู้เข้าฟังการบรรยายที่เคารพทุกท่าน

ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้ให้เกียรติมาเป็นผู้พูดในปาฐกถา ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ซึ่งในชีวิตของนักวิชาการถือว่าการได้ไปพูดในปาฐกถาเกียรติยศถือเป็นเกียรติสูงสุด และโดยเฉพาะในวาระโอกาสสำคัญที่ผมได้มีโอกาสมากราบคารวะ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ซึ่งผมก็ได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ท่านตอนที่เรียนครุศาสตร์ จุฬาย ท่านเป็นอาจารย์พิเศษ ผมเรียนกับท่าน 2-3 วิชา ผมถือว่าการที่ได้มีโอกาสศึกษากับผู้ที่เป็นปราชญ์ทางการศึกษา เป็นปรมาจารย์ เป็นผู้บุกเบิก โดยเฉพาะในเรื่องของการศึกษาศาสตร์ ถือว่าเป็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ที่ท่านมีต่อประเทศชาติ ต่อพวกเราโดยส่วนรวม และต่อผมเองโดยส่วนตัว และที่ได้เกียรติเป็นพิเศษก็คงไม่มีบ่อยนักที่ได้เป็นผู้พูดในปาฐกถา ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี เป็นครั้งที่ 2 จำได้ว่าครั้งแรกได้มาพูดในปาฐกถา ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี เมื่อ 6 ปีที่แล้ว วันที่ 16 กันยายน 2545 และในการพูดครั้งนั้น เป็นการพูดถึงโฉมหน้าของการศึกษาไทยหลังปฏิรูปการศึกษา

มาวันนี้ได้รับเกียรติพิเศษ ให้มาพูดถึงการปฏิรูปการศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แต่สิ่งที่ผมจะนำเสนอ เป็นทั้งส่วนที่เป็นภาพรวมของการปฏิรูปการศึกษาศาสตร์ที่จะมีผลต่อเรื่องของการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่ว่าใครทำ และส่วนใดที่เป็นส่วนเชื่อมโยงเข้าสู่บริบทของศรีนครินทรวิโรฒ ส่วนนั้นก็อาจจะขออนุญาตชี้ประเด็นประกอบเพิ่มเติม เนื่องจากตอนนี้ต้องระมัดระวังตัวเวลาจะพูดจาอะไรต้องไม่หลงประเด็น เพราะฉะนั้นก็เลยทำให้ต้องใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องช่วยในการพูด ก็คือถ้าเมื่อไรได้เตรียมในลักษณะที่เป็น Power Point มาเสนอ ไม่หลงประเด็นแน่นอน

จะขอเริ่มด้วยการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็น 1 ใน 9 เรื่องของการปฏิรูปการศึกษิตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในส่วนนี้สาระสำคัญที่สุดก็คือได้มีการกำหนดให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ในความหมายที่ว่า เป็นวิชาชีพที่มีบริการที่ให้แก่สังคม และเป็นบริการสำคัญที่มีผลกระทบต่อสวัสดิการและสวัสดิภาพของสังคมเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องให้หลักประกันกับสังคมว่าใครก็ตามที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นครูและบุคลากรทางการศึกษา จะต้องได้รับการศึกษาและอบรมที่มากพอ ในระดับมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เลยกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุม วิชาชีพควบคุมในความหมายที่ว่า มีกฎหมายคุ้มครองและกฎหมายก็กำหนดว่าใครที่จะเข้าสู่วิชาชีพนี้ จะต้องมีความสมบูรณ์และไม่มีความต้องห้าม โดยจะต้องได้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ก็คือควบคุมมาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพจึงเรียกว่าเป็นวิชาชีพควบคุม ในประเทศไทยเรา จะมีวิชาชีพ ที่ถือว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงและเป็นวิชาชีพควบคุม ตอนนี้เข้าใจว่า 10 กว่าวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล กฎหมาย บัญชี และอื่นๆ ที่จริงวิชาชีพครูควรจะเป็น

แถวหน้ามาก่อนคนอื่นด้วยซ้ำ แต่ว่าค่อนข้างช้าในการจะพัฒนามาสู่ความเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่เป็นวิชาชีพควบคุม แต่ในที่สุดเราก็ได้สถานภาพของการเป็นวิชาชีพควบคุม ตั้งแต่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และต่อมาก็มีการออกพระราชบัญญัติที่ว่าด้วยสภาวิชาชีพ คือ ศรุตสภา ในฐานะที่เป็นวิชาชีพควบคุม ก็ต้องมีสภาวิชาชีพเป็นองค์กรกลาง เราเรียกชื่อตามชื่อเดิมว่าศรุตสภา ทั้งๆ ที่ศรุตสภามีมาก่อนปี 2542 เพียงแต่ว่าเดิม ยังไม่ได้ทำหน้าที่ของสภาวิชาชีพโดยสมบูรณ์ ที่ผมใช้คำย่อๆ ว่า เดิมค่อนข้างเป็นองค์กรเชิงสวัสดิการมากกว่า ด้านวิชาชีพก็ทำเหมือนกัน แต่เนื่องจากยังไม่ใช่วิชาชีพควบคุม ศรุตสภาก็ยังไม่มีอำนาจในการออกใบอนุญาต และที่เคยพูดกันจนติดปากเพื่อให้เข้าใจง่ายว่าศรุตสภามียกก่อน ก็แก๊ง 2 เรื่อง คือเรื่องการกำกับพาณิชย์ ซึ่งตอนนี้ก็ถอดเอาเรื่องการกำกับพาณิชย์ไปอยู่ในอีกองค์กรหนึ่งเรียบร้อยแล้ว ก็ทำให้ศรุตสภาเป็นสภาวิชาชีพโดยสมบูรณ์

ถามว่าสภาวิชาชีพคือศรุตสภาทำอะไร และจะมาเกี่ยวข้องกับ การศึกษาศาสตร์อย่างไร ศรุตสภาหรือสภาวิชาชีพทำหน้าที่กำหนดมาตรฐาน และจรรยาบรรณ ซึ่งตอนนี้ก็กำหนดออกมาทั้งหมด 4 กลุ่ม ซึ่งต่อไป อาจจะเป็น 5 กลุ่ม 6 กลุ่มหรือ 7 กลุ่ม เพราะคำว่าบุคลากรทางการศึกษา ครอบคลุมกว้างกว่าครู กลุ่มแรกคือกำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณ ของวิชาชีพครู ก็หมายความว่าคนจะเป็นครู การศึกษาขั้นพื้นฐาน ก็จะต้องมีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนด มิฉะนั้นก็จะได้ใบอนุญาต กลุ่มที่ 2 คือผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มที่ 3 คือผู้บริหารเขตพื้นที่ การศึกษา และกลุ่มที่ 4 คือศึกษานิเทศก์ จะมีอยู่ 4 กลุ่ม ซึ่งศรุตสภาได้ กำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพเรียบร้อยแล้ว ต่อไปอาจจะ กำหนดว่า ผู้ทำหน้าที่นักแนะแนวการศึกษา นักเทคโนโลยีทางการศึกษา

อาจจะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ แต่ว่าในขณะนี้เริ่มต้นจาก 4 กลุ่ม ซึ่งจำเป็นเพราะว่าทั้ง 4 กลุ่ม เป็นบุคลากรหลักที่ขับเคลื่อนเรื่องการปฏิรูปการศึกษาและการศึกษาของเยาวชน หน้าที่ที่ 2 คือเมื่อกำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณแล้ว ก็มีอำนาจออกพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ก็คือคนที่มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามก็สามารถจะขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้ แต่ถ้าไปปฏิบัติวิชาชีพแล้ว ละเมิดจรรยาบรรณหรือละเมิดมาตรฐานของวิชาชีพ ก็อาจจะถูกพักใช้ เพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งก็มีหน้าที่ในการควบคุมไปด้วย ไม่ใช่แต่เพียงออกใบอนุญาตเท่านั้น หน้าที่นี้ก็คือการกำกับดูแลตามมาตรฐานและจรรยาบรรณ และมีหน้าที่พัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา สภาวิชาชีพไม่ได้มีแต่เพียงเรื่องกำหนดมาตรฐาน ออกใบอนุญาต กำกับดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานเท่านั้น แต่มีหน้าที่ในการพัฒนาวิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษาด้วย

ในเรื่องที่ 2 เมื่อเป็นวิชาชีพควบคุม ก็จำเป็นต้องมีการจัดระบบครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เหมาะสม ถ้ามองว่าการจัดระบบนี้ทำอะไร เช่น กำหนดให้มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคล ถ้าครูเป็นข้าราชการครู แต่ถ้าไม่เป็นข้าราชการ ก็ไปเป็นครูโรงเรียนเอกชนหรือโรงเรียนอื่นที่ไม่ใช่ส่วนราชการก็ไม่ได้อยู่ในองค์กรกลาง แต่ก็กำกับโดยสภาวิชาชีพ ในแง่นี้ ไม่ใช่ที่เราไม่เคยมีองค์กรกลางบริหารงานบุคคล แต่เมื่อจะปฏิรูปการศึกษาก็ต้องมีองค์กรกลางใหม่ที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง และเป็นวิชาชีพควบคุม องค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู ก็คือ คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือที่เรียกย่อๆ ว่า “กคศ”

เป็นครั้งแรกที่เรามีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนและสวัสดิการแยกเอาเรื่องเงินเดือนครู สวัสดิการครูออกมาจากราชการพลเรือน แต่ก่อนนั้นเราขอให้มีเงินเดือนครูโดยเฉพาะ ไม่เคยได้ ครูก็เลยถูกบังคับให้ไปอยู่ในระบบข้าราชการพลเรือนเต็มที เขามีชี เราก็ตองมีชี และเขากำหนดชีไว้ตรงไหน เราก็ตองอยู่ตรงนั้น คราวนี้เรานำ ก.พ. เพราะเราสามารถมีบัญชีเงินเดือนและกำหนดแห่งเงินเดือนหรือกระบอกเงินเดือนของเราเอง แล้วเราก็มมาใช้ระบบบริหารบุคคลในระบบวิทยฐานะ คือระบบที่จำแนกเป็นครู เป็นครูชำนาญการ ชำนาญการพิเศษ เชี่ยวชาญ เชี่ยวชาญพิเศษ และเลิกชี และจะว่ากันไปเราเลิกชีก่อนที่ก.พ.จะเลิกเสียอีก พอเราเลิกเสร็จเรียบร้อย ก.พ.ก็เลิกตาม ตอนนี่ก.พ.เดินตามเรา และจากการทำเช่นนี้ ทำให้สถานภาพของการเป็นข้าราชการครู มีความเป็นตัวของตัวเอง และก้าวหน้าได้ ไม่ต่ำต้อยน้อยหน้าไปกว่าข้าราชการพลเรือน เช่น ถ้าเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษก็ขึ้นได้ เทียบกับศาสตราจารย์ เงินเดือนสูงสุดไปถึงชี 11 ซึ่งไม่เคยมี เพราะแต่ก่อนจะกำหนดชีก่อนสูงสุดของครูไว้อย่างมากก็แค่ 9 และที่ก้าวหน้ากว่านั้นก็เหมือนมหาวิทยาลัย คือครูแต่ละคนไม่ว่าอยู่โรงเรียนเล็ก โรงเรียนใหญ่ สามารถจะขึ้นไปถึงเชี่ยวชาญพิเศษได้เฉพาะตัว โดยไม่มีการกำหนดกรอบว่ามีได้กี่คน ถ้ามีผลงานเข้าเกณฑ์ ก็สามารถจะเลื่อนวิทยฐานะไปได้สูงสุดเหมือนมหาวิทยาลัยที่ว่าทุกคนขึ้นศาสตราจารย์ได้ มีโอกาส แต่บางคนก็ไม่รับโอกาส เป็นการสร้างเส้นทางความก้าวหน้าที่เหมาะสมกับวิชาชีพครู แต่ก่อนนี้ครูจะมีค่านำหน้าโดยอาศัยวุฒิ เช่น ถ้าไม่จบปริญญาแล้วเรียกครู พอจบปริญญาดรีจะเรียกเป็นอาจารย์ ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารสถานศึกษา ถ้าเป็นโรงเรียนเล็กเรียกครูใหญ่ ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดกลางเรียกอาจารย์ใหญ่ ถ้าเป็น รร.ขนาดใหญ่เรียกผู้อำนวยการ ขณะนี้ไม่มีแล้ว ครูคือครูทั้งหมด

ไม่มีคำว่าอาจารย์ และครูจะเลื่อนวิทยฐานะไปสู่ชำนาญการ ชำนาญการพิเศษ เชี่ยวชาญ เชี่ยวชาญพิเศษ ผมดีใจมากที่สร้างเอกภาพสำเร็จ เมื่อตอนที่ผมเป็นประธานการปฏิรูปการศึกษา คนบอกว่าอาจารย์คิดเล็กชื้ได้ แต่ครูจะค้ำทั้งประเทศ อยู่ๆ เขาเคยเรียกตัวเขาอาจารย์ แล้วอาจารย์ไปบอกรว่าจะให้เป็นครูเฉยๆ เป็นการลดฐานะ ผมบอกว่าเพิ่มเงินเดือน เพิ่มวิทยฐานะ ลดตรงไหน ไม่มีครูค้ำ ขณะนี้ครู 6-7 แสนคน ยอมรับคำว่าครู และสังคมไทย คำว่าครูมีความหมายกว่าอาจารย์ พวกอาจารย์ไม้ห่วยก็เป็นได้ ไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพหรอก ฉะนั้นเมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้บริหารก็น่าจะชอบ เพราะบริหารโรงเรียนเล็ก โรงเรียนกลาง โรงเรียนใหญ่ ก็เป็นผู้อำนวยความสะดวก และทุกคนก็ขึ้นได้ถึงเชี่ยวชาญพิเศษด้วยตัวเอง เป็นความก้าวหน้าอย่างมาก ตอนที่ทำเรื่องนี้ผมก็ไม่คิดว่าสังคมไทยจะยอม เพราะแรงต้านมีมากโดยเฉพาะจากข้าราชการอื่น และจากพวกนายครูก็สำคัญ เพราะถ้าเป็นเช่นนี้ ครูที่สอนโรงเรียนเล็กๆ ได้เป็นเชี่ยวชาญพิเศษ เขาขึ้นได้ถึงระดับปลัดกระทรวง เงินเดือนเขาเท่ากัน ฉะนั้นอันนี้เป็นความก้าวหน้า เมื่อเรามีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนสวัสดิการ ก็คือเราสามารถที่จะสร้างความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ตามสายวิชาชีพ คนอยู่ในหน้าที่ใด ทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด ก็จะขึ้นไปได้สูงสุดโดยไม่จำเป็นต้องไปไขว่คว้านอกสายงาน เช่น เป็นครูไปตลอดชีวิต ก็เป็นครูเชี่ยวชาญระดับเทียบ 11 ได้ เป็นผู้บริหารโรงเรียนก็ไม่ต้องวิ่งเต้นไปเป็นปลัดกระทรวง ก็อยู่ตรงนั้นก็สามารถจะขึ้นเป็นครูเชี่ยวชาญพิเศษได้ ถามว่ามีจริงไหม ก็จริง ตอนผมเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีความสุขมาก ในวันที่เป็นประธานที่ประชุม ก.ค.ศ. มีครูคนหนึ่งเป็นผู้บริหารได้เป็นผู้บริหารเชี่ยวชาญพิเศษ คือคุณครูนครที่เพชรบุรี เป็นคนแรกเลย ที่เคยวิพากษ์วิจารณ์ว่า ไม่มีทางเป็นไปได้ เดียวนี้เป็นไปแล้ว จึง

เป็นวันที่ผมมีความสุข เพราะสิ่งที่คิดว่าเป็นไปไม่ได้ จริง ๆ เป็นไปได้ และมีคนที่มีคุณสมบัติจะเป็นได้

ที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ จากกฎหมายฉบับนี้ ทำให้แยกเอาเรื่องสวัสดิการครูไปตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นนิติบุคคล ฐานะเทียบเท่ากรม ซึ่งแต่ก่อนไม่มี เราเคยตั้งข้อสงสัยทำไมข้าราชการบางประเภทเขามีกรมสวัสดิการ ทำไมครูเป็นข้าราชการกลุ่มใหญ่ที่สุดในหมู่ข้าราชการพลเรือนงานสวัสดิการต้องไปฝากไว้ แฝงไว้ และไม่ได้มีหน่วยรับผิดชอบโดยตรง ตอนนี้มีแล้ว จากผลอันนี้ก็เกิดคณะกรรมการเรื่องสวัสดิการ สวัสดิภาพครูขึ้นมา มีสำนักงานแยกออกจากคุรุสภา

ประการที่ 3 การจัดระบบคือจัดระบบบุคคลตามพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ วันนี้ไม่ได้มาพูดเรื่องเหล่านี้โดยตรง แต่ว่าต้องยกมาประกอบ เพราะเกี่ยวกับการศึกษาศาสตร์ด้วย เช่น นิยามข้าราชการครูเสียให้ชัดว่าเป็นข้าราชการที่อยู่ระดับเขตพื้นที่ลงไป เหนือเขตพื้นที่ไม่ใช่ข้าราชการครู ฉะนั้นส่วนกลาง ระดับกระทรวงและกรม เดิมจะมีตำแหน่งข้าราชการครู เดียวนี้ไม่มี คำว่าข้าราชการครูจะต้องอยู่ระดับเขตพื้นที่ลงไป นี่คือเส้นแบ่งชัดเจน คำว่าข้าราชการครู แต่ก่อนหมายถึงครูเท่านั้น เราก็บอกว่าปัญหาที่เป็นจุดอ่อน คือเมื่อใดก็ตามที่เราไม่รวมเอาข้าราชการธุรการไว้ภายใต้องค์กรกลางเดียวกัน เช่น ข้าราชการพลเรือนไปขึ้นอยู่กับก.พ. เมื่อเขาไม่จัดอัตรากำลังให้ เราก็เอาครูไปทำธุรการ และในที่สุดก็มีครูจำนวนหนึ่ง สมัยหนึ่งเรียกว่าครู ป. กับครู ส. คือครูที่ทำธุรการสอนหนังสือไม่ได้ แต่ก็ต้องเรียกว่าครูและบรรจุเข้ามาเป็นครู เพราะ ก.พ. เขาไม่ให้อัตรากำลังที่เพียงพอ ตอนนี้อาทั้งหมดมาอยู่ภายใต้การบริหารงานบุคคลเดียวกัน เหมือนมหาวิทยาลัย ที่ข้าราชการทุกสายงานทั้ง สาย ก. สาย ข. สาย ค. ก็อยู่ ก. เดียวกัน การจัด

อัตรากำลังก็สามารถจะจัดได้ตามความเหมาะสม แต่ก่อนมหาวิทยาลัย มศว. สมัยอยู่กระทรวงศึกษาธิการ ก็ต้องใช้อาจารย์ไปทำธุรการ ตอนที่โยกมาจากกระทรวงศึกษาธิการใหม่ๆ เพราะเขาไม่จัดอัตรากำลังทางธุรการให้ ซึ่งเดี๋ยวนี้ราชภัฏก็เป็นอย่างนั้น อัตรากำลังทางธุรการไม่เพียงพอก็เอาอาจารย์ไปทำ แต่ตอนนั้นมศว. ก็เข้าที่เข้าทางแล้ว เราก็มีอัตรากำลังตามความเหมาะสม เพราะอยู่ ก. เดียวกัน

ประสบการณ์ที่เกิดระดับมหาวิทยาลัย เมื่อเอาไปใช้ใน ระดับพื้นฐานก็ช่วยแก้ปัญหาไปด้วย แต่ตอนนี้ยังไม่แก้ เพราะยังเป็น ระยะเปลี่ยนผ่าน ที่เพิ่งไปโอนเอาข้าราชการที่เคยสังกัด ก.พ. เข้ามาอยู่ ภายใต้ ก.ค.ศ. และเริ่มจะมาพิจารณาจัดอัตรากำลังให้เหมาะสม เพื่อให้ ครูทำหน้าที่ครูอย่างเต็มที่ เพื่อประโยชน์ของเด็ก แทนที่จะเอาครูไปทำ ธุรการ เมื่อจัดระบบเรียบร้อยก็จะเริ่มจากการที่มีสถาบันผลิตครูส่วนนี้ ก็จะได้แก่ คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ซึ่งเป็นแหล่งผลิตและพัฒนาบุคลากรตามมาตรฐานวิชาชีพ ด้านบนก็จะมี สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะมีหน้าที่การ พัฒนาส่งเสริมครู บุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งการกำหนดให้มีกองทุน สำหรับพัฒนาครู กำหนดให้มีกองทุนส่งเสริมครู ซึ่งกำหนดไว้ใน พ.ร.บ. เรียบร้อยแล้ว สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้พยายามที่จะยกฐานะของสถาบันที่มีอยู่ที่วัดไร่ขิง ซึ่งเดิมทำแต่ ทางด้านบริหารการศึกษาขึ้นมาเป็นสถาบันกลาง เพื่อจะได้ดูแลเรื่อง กองทุน เพื่อจะได้ดูแลเรื่องการจัดระบบพัฒนาครู เพราะครูต้องการการ พัฒนาต่อเนื่องตลอดชีวิต เช่นเดียวกับสาขาวิชาชีพอื่น ก็ต้องมีองค์กรที่ จะมาดูแล ตอนนี้อยู่ยังไม่เสร็จเรียบร้อย แต่ว่าสมัยผมเป็นรัฐมนตรีก็ได้ เสนอเรื่องนี้เข้าสู่การพิจารณาของกรม. รับหลักการไว้ เผอิญเวลามันสั้น

ก็เลยออกกฎหมายไม่ทัน มีองค์กรวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาก็คือคุรุสภา ซึ่งขณะนี้ก็มีกฎหมายจัดตั้งเรียบร้อยแล้ว ดำเนินการ จนขณะนี้เขามีกรรมการคุรุสภาชุดที่ 2 แล้ว เพราะชุดแรกก็ทำเอาไม่ได้ดีพอสมควร ข้างล่างสุดก็คือองค์กรกลางบริหารบุคคลที่ผมพูดไปแล้ว ก.ค.ศ. และเราก็มีองค์กรกลางส่งเสริมสวัสดิการ สวัสดิภาพครู องค์กรนี้เกิดขึ้นใหม่ แยกเอางานสวัสดิการ สวัสดิภาพครูมาอยู่ที่องค์กรนี้ องค์กรการค้าก็มาอยู่ที่ตรงนี้ งานฌาปนกิจก็มาอยู่ตรงนี้ การแก้หนี้สินครูต่างๆ อย่างที่เป็นข่าว ก็หมายถึงว่ามีองค์กรขึ้นในระดับนิติบุคคล รับผิดชอบเรื่องนี้ นี่คือระบบที่เป็นผลพวงจากการปฏิรูปการศึกษา และเราก็จัดระบบรองรับเรื่องนี้กันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องของการปฏิรูปการผลิตและการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ผมขอแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะแรกเป็นระยะเปลี่ยนผ่าน ระยะเปลี่ยนผ่านคือเป็นระยะที่เราจะต้องให้ครูประจำการที่มีอยู่ทั้งหมดเข้าสู่ระบบวิชาชีพควบคุม นั่นคือเข้าสู่ระบบการมีใบอนุญาตสำหรับครู และบุคลากรทางการศึกษาประจำการ การจะมีใบอนุญาตสำหรับครูและบุคลากรประจำการ ในระยะเปลี่ยนผ่าน ไม่ใช่ความผิดของครูที่มีอยู่แล้วในระบบ เราจะต้องให้ผู้ที่มิคุณสมบัติเป็นครูได้ ตามที่ก.ค. กำหนดไว้เดิมผ่านเข้าไปเป็นครูที่มีใบอนุญาต มิฉะนั้นเกิดปัญหา ตรงนี้ทำง่าย ๆ คือ ใครก็ตามที่บรรจุเป็นครูอยู่แล้ว และมีคุณสมบัติที่ก.ค. เคยกำหนด ว่าถ้าจะบรรจุครูจะต้องมีวุฒิปริญญาตรี ปริญญาตรีบางสาขาที่ไม่ใช่การศึกษาก็ยอมรับ ท่านที่มีสถานภาพอย่างนี้ ก็ถือว่าได้ใบอนุญาต ใบแรกจะเรียกว่าอัตโนมัติก็ได้ เท่ากับรองรับสถานภาพเดิม แต่เมื่อควบคุมก็ต้องมีใบอนุญาต ก็ออกใบอนุญาตให้ ในขณะที่เดียวกัน มีบุคลากรจำนวนหนึ่งยังไม่มีคุณสมบัติที่จะรับใบอนุญาตในฐานะครู

ประจำการ ในระยะเปลี่ยนผ่านก็ต้องมีมาตรการรองรับ โดยให้มีการเพิ่ม
 คุณวุฒิเพื่อมารับใบอนุญาตสำหรับครู เช่น ไม่เคยมีวุฒิทางการศึกษา
 แต่เรายอมให้เป็นครู ก็จะต้องมาเพิ่มคุณวุฒิทางการศึกษา เพื่ออย่าง
 น้อยที่สุดให้ได้ใกล้เคียงกับมาตรฐานใหม่ที่กำหนด นี่คือระยะเปลี่ยนผ่าน

พอมาคูระยะยาว ในระยะยาวก็จะต้องมีการผลิตครูและบุคลากร
 ทางการศึกษาตามมาตรฐานใหม่ ปีนี้เป็นปีที่มีผู้จบตามมาตรฐานใหม่ ก็
 คือหลักสูตร 5 ปี ในขณะที่ของเดิมที่เป็นหลักสูตร 4 ปี ก็ต้องดำเนินการ
 ไปจนจบ พอจบหมดแล้วก็เลิกหลักสูตร 4 ปี ก็เหลือแต่หลักสูตร 5 ปี
 ระยะต้นคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ก็ต้องทำคู่ขนานกันไประยะหนึ่ง
 บางแห่งก็เร็ว เพราะเขาสามารถยุบรวมเข้าไปอยู่ในหลักสูตร 5 ปีเลย แต่
 ถ้ายุบรวมไม่ได้ ไม่ใช่ความผิดของผู้เรียน ก็จะต้องให้เขาจบไปในระบบเดิม

เรื่องการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตาม
 มาตรฐานใหม่ เป็นระยะยาวและปีนี้เป็นปีที่รุ่นแรกของหลักสูตร 5 ปีจบ
 ก็ต้องติดตามประเมินผลและดูกันต่อไป การพัฒนาครูและบุคลากร
 ทางการศึกษาต่อเนื่องตามมาตรฐานใหม่ คือจะต้องมีการพัฒนาครูและ
 บุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับให้เข้ามาตรฐานใหม่
 เช่น ครูที่เป็นครูจบ 4 ปี ก็คงต้องมีการพัฒนาด้วยวิธีการต่างๆ ให้เขาเข้า
 ไปสู่มาตรฐานใหม่ของหลักสูตร 5 ปี และเมื่อเข้ามาตรฐานแล้วก็คงต้อง
 พัฒนาต่อเนื่อง เพราะการศึกษาสำหรับวิชาชีพนี้ก็ต้องเป็นการศึกษา
 ตลอดชีวิตเช่นเดียวกัน เพื่อให้ครูทันสมัยอยู่เสมอ ก้าวทันการ
 เปลี่ยนแปลง

เรื่องที่ 4 เป็นเรื่องการปฏิรูปการศึกษาศาสตร์ตามมาตรฐาน
 วิชาชีพครู คือเมื่อมีการยกฐานะเป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นวิชาชีพควบคุม ก็
 ได้มีการกำหนดมาตรฐาน กำหนดจรรยาบรรณ ทางศึกษาศาสตร์ซึ่งเป็น

ฝ่ายผลิตก็ต้องมาคิดว่า จะต้องปฏิรูปการศึกษาศาสตร์อย่างไร ถึงจะทำให้สอดคล้องกันกับเรื่องมาตรฐานของวิชาชีพ มาตรฐานใหม่ ในเรื่องนี้สิ่งที่ต้องทำเรื่องแรกคือเรื่องมาตรฐาน ขณะนี้เราต้องเหลือวุฒ 2 มาตรฐาน มาตรฐานที่ 1 คือเกณฑ์ของสกอ. ซึ่งมีเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาที่ใช้ร่วมกันในสาขาต่างๆ ถ้าหลักสูตร 5 ปียังถือเป็นปริญญาตรี ก็หมายความว่าต้องใช้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีของสกอ. ซึ่งในเกณฑ์มาตรฐานนั้นไม่ได้พูดอะไรไว้มาก เป็น minimum requirement คือมาตรฐานขั้นต่ำ เช่น กำหนดว่า ถ้า 4 ปีต้องไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต ถ้า 5 ปีต้องไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต และจะต้องมีวิชาที่เรียกว่า ศึกษาทั่วไปไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ถ้าจะเรียกวิชาเอกต้องไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิตถ้าจะเรียกวิชาโท ต้องไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต เป็นต้น เป็นเกณฑ์กลางที่เป็นกรอบและแนวทาง เพราะถ้าเราไม่ทำให้ได้ตามเกณฑ์สกอ. ต่อให้เป็นวิชาชีพควบคุม สกอ.ไม่รับรอง ก.พ.ก็ตีราคา คุณวุฒิไม่ได้ กับเกณฑ์คุรุสภา คือเกณฑ์ 5 ปี คุรุสภาก็ยังได้กำหนดว่าใน 5 ปี จะมีเกณฑ์อะไรที่จะต้องพิจารณาด้วย ผมได้รวมเอา 2 เรื่องเข้าด้วยกัน และขอเรียกว่าเป็นมาตรฐานบัณฑิตวิชาชีพครู ผมเรียกของผมเองว่าเป็นมาตรฐานบัณฑิตวิชาชีพครู หมายความว่ามาตรฐานบัณฑิตวิชาชีพครู จะต้องประกอบด้วยเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีของสกอ. และเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา แล้วแต่จะเป็นวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารเขตพื้นที่หรือศึกษานิเทศก์ ซึ่งกำหนดไว้ไม่เหมือนกัน เช่น ศึกษานิเทศก์ต้องมีคุณวุฒิปริญญาโท ในขณะที่ครูเป็นปริญญาตรี 5 ปี ขณะที่ผู้บริหารการศึกษาต้องจบปริญญาทางด้านบริหาร การศึกษา

เกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตวิชาชีพครู มี 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบแรก คือความเป็นคน ซึ่งปรัชญาเมธีท่านหนึ่ง ที่ย้ายมาตลอดว่าคนเป็นคนก่อนจะเป็นครู ก่อนจะเป็นแพทย์ ก่อนจะเป็นวิศวกร ถ้าเราไม่สามารถทำให้คนเป็นคนเสียก่อน ก็เป็นครูที่ดีไม่ได้ เป็นวิศวกรที่ดีไม่ได้ เป็นแพทย์ที่ดีไม่ได้ การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นคนเป็นเกณฑ์หนึ่งของ สกอ. ด้วย จะเรียกชื่ออะไรก็แล้วแต่ ถ้ามว่าทำไมต้องเรียน general education หรือว่าการศึกษาทั่วไป เพราะว่าวิชาเหล่านี้เป็นวิชาที่ทำให้เป็นผู้รู้รอบ ทำให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ขึ้น ฉะนั้นในส่วนของมาตรฐานบัณฑิตวิชาชีพครู คือ ความเป็นคน ซึ่งอันนี้ก็แล้วแต่จะตีความว่าความเป็นคนต้องทำอะไร ถึงจะทำให้เกิดความเป็นคนที่สมบูรณ์ ตอนนั้นก็พูดกันมากถึงบัณฑิตในอุดมคติ ถึงเรื่องเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิต ซึ่งผมก็ไปบรรยายมาหลายแห่งแล้ว ตอนนั้นถูกบังคับให้เขียนรู้สึกว่เร็ว ๆ นี้จะมีการสัมมนาอีก ที่จะพูดกันถึงเรื่องนี้ แล้วล่าสุดแผน 15 ปีของสกอ.ฉบับที่ 2 ก็ได้กำหนดไว้อีกว่า การพัฒนาความเป็นคน ทุกสาขาน่าจะต้องย้อนไปพิจารณาถึงเรื่องการนำเอาศิลปศาสตร์ หรือ liberal arts education มาเป็นส่วนสำคัญ ต้องทบทวนเรื่องนี้ เพราะเราละเลยเรื่องนี้มานาน ในเร็วๆ นี้จะมีประชุมโต๊ะกลมระหว่างไทย-สหรัฐ จะเป็นเรื่องหนึ่งในจำนวนเรื่องอื่นๆ ที่จะมีการสนทนา เสวนากันในเรื่องเกี่ยวกับการรื้อฟื้นศิลปศาสตร์มาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่จะผลิตบัณฑิต

ประการที่ 2 คือความเป็นครู เรื่องความเป็นครูเราบ่นกันมาก คนมาเรียนครูในสมัยหลังๆ ไม่รักเด็ก ไม่รักวิชาชีพครู เข้ามาเรียนครูเพราะว่าเรียนอะไรไม่ได้ ฉะนั้นการที่เราจะต้องหันมาดูเรื่องการพัฒนาความเป็นครู ให้เขามีความภาคภูมิใจ ผูกพันกับวิชาชีพ รักวิชาชีพ อุทิศตน

เพื่อวิชาชีพ และมีความรักเด็ก เรื่องนี้จะเป็นเรื่องใหญ่ เราใช้คำย่อๆ ว่า “จิตวิญญาณของความเป็นครู” เราทำอะไรถึงจะสร้างจิตวิญญาณของความเป็นครูให้เกิดขึ้นในตัวผู้ที่ผ่านเข้ามาเพื่อที่จะไปเป็นครู ในขณะเดียวกันเราก็มุ่งหวังว่าบัณฑิตครูต้องมีความเป็นนักวิชาการ ความเป็นนักวิชาการก็ได้รับการวิจารณ์ในสมัยหลังว่าจบปริญญาตรี 4 ปี แล้ววิชาเอกโดยเฉพาะเรื่องวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ไม่สามารถสอนม.ปลายได้ ความรู้ไม่พอ ไม่มีความมั่นใจในเนื้อหาสาระ ไม่มีความลุ่มลึก ตอนที่มีการประเมินเรื่องนี้ก็บอกว่า ครูถ้าขยายเป็น 5 ปีแล้ว จะต้องสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ เนื้อหาที่จะใช้สอนเพิ่มเติมให้ได้ เพราะถ้าครูเป็นไม้เนื้ออ่อน โดยเฉพาะในสาระความรู้ที่จะต้องเป็นผู้สอน ตรงนี้ต่อให้มีความเป็นครูเต็มที่ ต่อให้มีความเป็นคนโดยสมบูรณ์ ก็คงยังทำหน้าที่ครูไม่ได้เต็มที่

ท้ายสุดสำคัญมาก ๆ คือความเป็นนักวิชาชีพ ความเป็นนักวิชาชีพคือ การที่จะต้องเรียนวิชาชีพครูที่เรียกวิชาครู และต้องปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 1 ปี ไม่มีแล้วคำว่าฝึกสอน ก็แสดงให้เห็นว่าเราอยากสร้างครูและบุคลากรทางการศึกษาในลักษณะที่เป็นมืออาชีพ มืออาชีพคือรู้ดี และปฏิบัติได้ และเมื่อปฏิบัติจนเกิดความชำนาญแล้ว จะประกันความสำเร็จ ของการทำในวิชาชีพนั้น ทั้งสี่ความคือ ความเป็นคน ความเป็นครู ความเป็นนักวิชาการและความเป็นนักวิชาชีพ จะอยู่ในหลักสูตร 5 ปี ท่านต้องทำให้ได้ ส่วนจะทำอย่างไร แล้วแต่เทคนิควิธีการของแต่ละแห่ง ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน แต่จะทำด้วยวิธีไหนก็แล้วแต่ จบออกมาแล้วต้องมี 4 ความนี้ โดยสมบูรณ์

หลักสูตรปริญญาวิชาชีพครู 5 ปี ตอนนี้เป็นทางการไปแล้ว ที่จริงผมอยากได้ 6 ปี จะได้พัฒนาได้เต็มที่ใน 4 ความนี้ แต่ในที่สุดผมก็เป็น

เสียงข้างน้อย ไม่เป็นไร อย่างน้อยก็เขยิบขึ้นมาปีหนึ่ง ยังดีกว่ายืนอยู่ที่เดิม คือ 4 ปี และต้องพยายามใน 5 ปีนี้ให้เห็นผลดีให้ได้ ก็มี 2 สาย คือ หลักสูตรสายตรง ที่รับคนจบม.ปลายมาเรียน 5 ปี และจบออกไป ได้มาตรฐาน ได้ใบประกอบวิชาชีพ ทางสายตรงนี้มาตรฐานความรู้ 4 ปี และมาตรฐานการปฏิบัติการสอน 1 ปี ท่านจะจัดอย่างไรก็ได้ จะจัดแบบบูรณาการหรือจะจัดแบบแยกส่วน เอาปีสุดท้ายไปเป็นปีปฏิบัติการสอนได้ทั้งสิ้น ถือว่าเป็นวิธีการที่แต่ละสถาบันจะกำหนดได้เอง トラบโดยอยู่ใน 5 ปี เช่น ผมอาจจะจัดแบบเฉียด เช่น ปีแรกให้สัมผัสเด็กบ้าง ปี 2 มากขึ้น ปี 3 มาก ปี 4 มาก ปี 5 เต็มที่ รวมเวลาแล้วได้ 1 ปี หรือบางคนเอาง่ายเข้าว่า สอนลุล่วงไป 4 ปี แล้วไปทำเอาปีที่ 5 ก็ได้ หรือจะจัดแบบสหกิจศึกษา แบ่งกันคนละครึ่ง ขนานไปอย่างนี้ในแนวตั้ง มีวิธีจัดได้หลากหลาย แต่ที่ไม่ยอมให้จัดอย่างเดียว อย่าทำแฉวนอนคือไม่ทำอะไรเลย

อีกทางหนึ่ง ปฏิบัติเป็น "สายเต็ม" เพื่อความเข้าใจง่าย ไม่ใช่ศัพท์ในพ.ร.บ. สายเต็มคือหมายความว่ารับคนที่จบปริญญาตรีทางวิชาการมา เหมือนสมัยผม ผมจบอักษรศาสตร์ และผมไม่ได้เรียนสายตรง เพราะสมัยนั้นยังไม่มีสายตรง ผมก็ต้องไปสายเต็ม ถ้าผมเต็มหนึ่งปี ผมก็ได้อนุปริญญา ถ้าผมเต็ม 2 ปี ผมก็ได้ปริญญาตรีมาอีกใบหนึ่ง ผมเป็นผลผลิตของสายเต็ม ไม่ใช่สายตรง เจ้ายุทธจักรของสายตรงคือมศว. เพราะเป็นผู้เริ่มการผลิตครูปริญญาตรีสายตรง สายเต็ม เต็มอันแรกคือว่าปริญญาตรีวิชาการแล้วมาเติมประกาศนียบัตรบัณฑิตปีหนึ่ง ตอนนี้นำกันหลายแห่ง เพราะว่าเมื่อเขาไม่มีวิชาครู แล้วเขาไม่ได้มีการปฏิบัติการสอนมาก่อน เราจะเต็มวิชาครูและการปฏิบัติการสอนใน 1 ปี แล้วให้ประกาศนียบัตรบัณฑิต ตรงนี้มีครูทั้งที่อยู่ในระบบและคนที่ไม่ได้จบทางการศึกษาและไม่คิดจะเป็นครู แต่เรียนไปแล้ว อาจจบวิทยาศาสตร์บัณฑิต

แล้วบอกตอนนี้อยากเป็นครู โบนัสขาดขอไม่ได้ เพราะไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐาน วิธีทำให้เข้ามาตรฐานก็มาสายเต็ม เช่น ปริญญาตรีมาเต็ม 1 ปี ก็เข้ามาตรฐาน อย่างนี้เป็นต้น สิ่งที่ผมอยากจะเน้นและผมคิดว่าที่ที่น่าจะเป็นแหล่งที่ทำได้มากกว่าที่อื่น ก็คือสายเต็ม อยากให้คิดถึงปริญญาโททางการสอนซึ่งในสหรัฐมีมานานแล้ว เขาจะเรียกว่า Master of Arts in Teaching หรือ Master of Science in Teaching ถ้าเป็นการสอนทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ก็เป็น Master of Science ถ้าการสอนวิชาอื่น ก็เป็น Master of Arts และเป็นปริญญาทาง Teaching คือไม่ใช่ Research Degree หรือไม่ใช่ Plan B ธรรมดา แต่ว่าสร้างขึ้นเป็นปริญญาทาง Teaching เหมือนกับที่ในยุโรปขณะนี้จะมี M.Phil มากขึ้น ถ้ามองว่า M.Phil คืออะไร ไม่ใช่วิชาชีพ ไม่ใช่วิชาการ แต่เอียงไปในทางวิจัย ฉะนั้นถ้าเรามีปริญญาตรีโดยเอาคนที่จบปริญญาตรีทางวิชาการมาเรียนประมาณ 2 ปี แล้วให้เป็นปริญญาโท สมัยผมเขาไม่ให้ปริญญาโท เขาให้ปริญญาตรี เพียงแต่เขาตีราคาคุณวุฒิให้เท่ากับปริญญาโท แต่เขาไม่ยอมเรียกปริญญาโท เขายังให้ อ.บ. ค.บ. ถ้าจริงๆ แล้วหลักสูตรที่ผมเรียนไปเทียบในสหรัฐ ผมควรจะได้ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตทาง Teaching แต่ว่าสมัยนั้นไม่มี ผมว่าตรงนี้จะตรงความต้องการยุคนี้มาก เพราะจะมีคนอยู่ 2-3 ประเภทที่เราอยากได้ ในระบบการศึกษา ประเภทที่ 1 กลุ่มงานศึกษานิเทศก์ กลุ่มนี้จะต้องไปนิเทศการสอน และเขาถูกกำหนดว่าเขาจะต้องได้ปริญญาโท ถ้าวุฒิต่ำกว่าปริญญาโท เทียบไม่ได้ ไม่มีโบนัส ประเภที่ 2 ครูแกนนำจำนวนหนึ่งใน 8 กลุ่มสาระ เขาจะต้องเป็นครูแกนนำอยู่ในสถานศึกษาและ ในเขตพื้นที่ คนเหล่านี้ถ้าไม่ได้ระดับปริญญาโท แม้จะได้โบนัสประกอบวิชาชีพ ก็คงทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ ในขณะที่เดียวกัน ครูที่อ่อนวิชาเนื้อหา ถ้าแม้เราจะไปเติม

เนื้อหาที่ไม่เต็มที แต่ถ้าเอาคนที่จบปริญญาในสาขานั้นมาแล้วมาเรียน
 เต็มทางด้านวิชาครูทำให้เป็นครู จะได้ครูที่มีความเป็นคน ความเป็นครู
 ความเป็นนักวิชาการ ความเป็นนักวิชาชีพสมบูรณ์ สำคัญที่สุดอีกอันหนึ่ง
 คืออาชีวศึกษาต่อไปนี้จะสอนปริญญาตรีได้ในสายอาชีวะ อาชีวศึกษา
 ต้องการพัฒนาคูระประจำการมาก เพื่อเขียนฐานะขึ้นสู่ปริญญาโท ผมก็
 กำลังเกรงว่าในที่สุดก็ไปเอาปริญญาโทอะไรมาก็ไม่รู้ แต่จริงๆ ที่ต้องการ
 และตรง คือปริญญาโททางการสอน ซึ่งเราอาจจะเน้นเชิงอาชีวะ จะ
 เน้นในเชิงวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ก็ได้ทั้งสิ้น เพราะภูมิหลังของ
 คนที่จะมาเรียน เราเกือบไม่ต้องเติมวิชาเนื้อหาอะไรให้เขา เรามาเติม
 เรื่องความเป็นครู เรามาเติมเรื่องทางความเป็นนักวิชาชีพ

ตรงนี้เป็นจุดที่ผมอยากจะฝากให้คิดต่อ ในเรื่องมาตรฐานวิชาชีพ
 มาตรฐานวิชาชีพนั้น ทางคุรุสภาเองกำหนดแล้วประกอบด้วยมาตรฐาน
 ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ เช่น ทางบริหารการศึกษาจะต้องมี
 มาตรฐานความรู้ในเรื่องอะไรบ้าง มาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ
 ประสบการณ์วิชาชีพ ของครูจะต้องมีประสบการณ์การสอนเป็นเวลา 1 ปี
 ในสถานศึกษา ซึ่งกำหนดไว้ในพ.ร.บ. ด้วย เรื่องประสบการณ์การ
 ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา
 เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ใครไม่ปฏิบัติ ผิดกฎหมาย ด้วยความที่ต้องการ
 จะเห็นครูมีอาชีพเป็นวิชาชีพปฏิบัติ มีความรู้แล้ว ต้องปฏิบัติได้ด้วย วัต
 ถ์กันที่ผลของการปฏิบัติวิชาชีพ และจะนำไปสู่ความเป็นมืออาชีพ คือ
 ยอมรับวิชาชีพครว่าเป็น Practicing Profession เหมือนแพทย์เหมือน
 พยาบาล มีความรู้ตัวอย่างไรก็แล้วแต่ ถ้าปฏิบัติไม่ได้ ก็ไม่สมบูรณ์ ตรงนี้
 เป็นมาตรฐานส่วนแรก มาตรฐานส่วนที่ 2 คือเป็นการประเมินการ
 ปฏิบัติงาน เป็นมาตรฐานการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นเรื่องของสมรรถนะ

ถอดมาจากคำว่า competency ต้องสามารถทำอะไรได้ ในวิชาชีพครู ในบทบาทหน้าที่ของครู ผู้ที่จะเป็นครูต้องมีสมรรถนะเหล่านี้ เรียกว่าเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงาน

ส่วนสุดท้ายคือมาตรฐานการปฏิบัติตนได้แก่จรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นตัวกำกับ ใครละเมิดจรรยาบรรณจะใช้เป็นเหตุของการพักใช้ เพิกถอนใบอนุญาต ฉะนั้นมาตรฐานการปฏิบัติตนคือเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ ถ้าเราจะผลิตและพัฒนาบุคลากรให้ได้ใน 3 เรื่องตามที่มาตรฐานกำหนด ก็ต้องดูว่ามาตรฐานทางด้านความรู้ได้ไหม มาตรฐานทางด้านประสบการณ์วิชาชีพได้ไหม Competency หรือสมรรถนะพอไหมในเรื่องต่างๆ และเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพกลายเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเข้ามาอยู่ในหลักสูตร และต้องมีวิธีปลูกฝัง เพราะมีฉะนั้นแล้วจบไปแล้วไปให้ทีหลังไม่ได้ ส่วนเหล่านี้ต้องมาก่อน

ผมจะพูดถึงบทบาทของสถาบันผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในสาขาวิชาชีพควบคุม เอาเฉพาะสาขาวิชาชีพควบคุมก่อน ซึ่งขณะนี้คุรุสภากำหนดไปแล้วมี 4 กลุ่ม กลุ่มครู กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้บริหารเขตพื้นที่และกลุ่มศึกษานิเทศก์ ที่จริงในการปฏิรูปการศึกษาคราวนี้ ที่เน้นเป็นพระเอกของเรื่อง มี 2 เรื่องสำคัญ เรื่องที่ 1 ถ้าเกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ ให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ฉะนั้นหลักสูตรที่เราผลิตครู ทำอย่างไรเราถึงจะผลิตครูไปทำงานกับเด็ก และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ในขณะเดียวกัน หน่วยที่ก่อให้เกิดผลทางการศึกษา คือสถานศึกษา เราส่งเด็กไปเรียนที่โรงเรียน อ่านออก เขียนได้ คิดเป็น ทำเป็น คิดวิเคราะห์ เป็นหรือไม่ ก็ที่โรงเรียน ใครทำให้อ่านออก เขียนได้ คิดเป็น ทำเป็น ก็คือครูกับบุคลากรทางการศึกษาที่โรงเรียนการ ปฏิรูปการศึกษาจึงกำหนดให้

ยึดโรงเรียนเป็นฐาน ฉะนั้นการบริหารจัดการจึงจะต้องเป็น School Based Management หรือ SBM เพราะผลเกิดที่นั่น ถ้ามัวสำนึกมาตรฐานและรับรองคุณภาพการศึกษา หรือ สมศ. เขากำหนดหน่วยรับประเมินเป็นใคร หน่วยรับประเมินคือสถานศึกษา สถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท จะต้องถูกประเมินภายนอก หรือประกันคุณภาพภายนอก โดยสมศ. ไม่น้อยกว่า 1 ครั้งในทุก 5 ปี ไม่มีข้อยกเว้น ถ้ามัวทำไม่ไปประเมินกระทรวงศึกษาธิการ ทำไม่ไปประเมิน สกอ. ทำไม่ไปประเมินเขตพื้นที่ หน่วยเหล่านี้ไม่ใช่หน่วยปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดผลทางการศึกษา เป็นผู้กำกับ เป็นผู้สนับสนุน เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ ประเมินผล แต่ไม่ได้เป็นผู้จัดการเรียนการสอนโดยตรง

ฉะนั้นบทบาทของสถาบันผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ในกลุ่ม 4 กลุ่มที่คุรุสภากำหนดว่าจะต้องเป็นกลุ่มที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ต้องทำอะไร ประการแรกคือเร่งรัดพัฒนาครูประจำการที่ขาดคุณสมบัติที่จะได้รับใบอนุญาต เช่น ไม่จบปริญญาตรีทางการศึกษา เพิ่มเติมอย่างไร ให้เทียบเท่าปริญญาตรี เดี่ยวนี้ก็มีเรื่องประกาศนียบัตรวิชาชีพครูที่คุรุสภาส่งเสริมว่าขอให้สถาบันไปช่วยกันทำ เพื่ออย่างน้อยก็เติมเต็มส่วนนี้เสียก่อน อย่างน้อยให้ครูได้ใบอนุญาตไป เพราะใบอนุญาตใช้ได้ 5 ปี แล้วถึงเวลาจะต่อก็เข้มข้นเรื่อยๆ สอนไม่ตรงวุฒิ ทำอย่างไร ครูสอนไม่ตรงวุฒิมิมาก ก็คือจบมาอย่างหนึ่ง แต่ต้องไปสอนอีกกลุ่มสาระหนึ่ง เพราะขาดครู ผมเคยถามเวลาไปเยี่ยมโรงเรียนว่า เอาครูพละไปสอนฟิสิกส์ ไปสอนวิทยาศาสตร์ได้อย่างไร เขาตอบหน้าตาเฉยเลยว่า พลศึกษาคือ Physical Education ให้มาสอนฟิสิกส์ก็น่าจะทำได้ เขาอาจจะกล่าวติดตลกกับผมก็ได้ แต่ว่าเมื่อขาดครู อย่างน้อยก็ให้มีครูเข้าไปสอนดีกว่าไม่มีการสอน

ผมเคยไปประเมิน สสวท. และประเมินอยู่หลายปีต่อเนื่อง ผมชื่นชมผลงาน สสวท. ที่ทำมา 20 กว่าปี ผลงานที่ทำในเรื่องพัฒนา หลักสูตร พัฒนาอุปกรณ์การศึกษา พัฒนาหนังสือ ตำราต่าง ๆ เทคโนโลยี ทำได้ดี พอถามคำถามเดียว ตกม้าตายแล้ว ทำไมสิ่งดีๆเหล่านี้จึงไม่ ถึงสถาบันผลิตครู ทำไมไม่เอาของ สสวท.มาใช้ ทำไมไม่ถึงโรงเรียนใน เมื่อ สสวท.ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อการส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี คำตอบคือกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนไม่เอาไปขยาย ผล มหาวิทยาลัยไม่เอาไปใช้ เขาพร้อมจะให้ความร่วมมือ ก็แสดงว่า ทำงานไม่ครบวงจร ผมก็เลยบอกว่าในฐานะที่ผมเป็นบุคคลภาคสนาม เมื่อผมเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ก็ต้องรับผลผลิตจาก โรงเรียนมา เด็กเข้ามาเรียนแล้ว ตกออกเพราะอ่อนวิชาขาดกรอยู่ 2-3 วิชา แคลคูลัส เคมี ฟิสิกส์ เด็กตกมากถึงขั้นตกออก ถึงกับต้องวิจัยว่า ทำไมเด็กตกมาก เราสอนสูงไปหรือเปล่า หลักสูตรมัธยมต่ำไปหรือเปล่า หรือเป็นปัญหาอื่น ผลการวิจัย สรุปว่าหลักสูตรก็ไม่ได้สูงไป หลักสูตร มัธยมก็ไม่ได้ต่ำไป แต่ปัญหาของมัธยมคือขาดครูที่จะสอนวิชาเหล่านี้ ใน ที่สุดก็ต้องเอาครูที่มีวุฒิไม่ตรงเข้าไปสอน ผมก็ขอให้ สสวท.รับเรื่องนี้ไป ทำ สสวท.ก็ดี อดสำหรับทำ แต่เขาทำเป็นวิทยาศาสตร์ ก็จะต้องหาสาเหตุ ให้ได้ ต้องดูว่าเป็นจริงหรือเปล่าที่ครูที่สอนความรู้ไม่พอ เขาก็ออก ข้อสอบเช่น คณิตศาสตร์ม. 3 ม. 6 และไปสอบครู ปรากฏว่าครูสอบตก สอบได้ประมาณ 25% ก็ชัดเจน ตกใจกันใหญ่ สสวท.รับมาทำชุดการสอน ทางไกล ชุดฝึกอบรมอะไรต่างๆ ซึ่งก็ดี ส่วนหนึ่งก็ทำให้ตระหนักใน ปัญหา ทำให้มีความพยายามจะแก้ แต่แก้โดยวิธีนั้นไม่ได้ผล เดิมทีถาม ว่าผู้ที่สอนไม่ตรงวุฒิและเขายังต้องเป็นครูอยู่ เขาครองอัตราอยู่ จะใช้เขา ให้เต็มที่ได ก็ต้องเพิ่มเติมมาตรฐานความรู้ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต

ที่จริงถ้าเติมความรู้ในเรื่องที่เขาจะสอนให้สักปีหนึ่ง แล้วให้เป็นประกาศนียบัตรบัณฑิต ผมเชื่อว่าจะช่วยได้มาก ผู้บริหารการศึกษาที่ไม่จบปริญญาทางบริหารการศึกษา แต่เขาเป็นอยู่แล้ว เพราะแต่เดิมยังไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเขาก็เป็นอยู่ ก็ต้องเพิ่มเติมมาตรฐานความรู้ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ซึ่งคุรุสภาก็ร่วมกับหลายมหาวิทยาลัยทำอยู่ ที่จะขยายส่วนเหล่านี้ไปให้บริการกับคนที่ขาดคุณสมบัติ เพราะถึงอย่างไรเขาก็เป็นครูและผู้บริหารอยู่แล้ว

สำหรับการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาใหม่ตามมาตรฐานวิชาชีพ คิดว่าการปลูกฝังอุดมการณ์ ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูเป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องทำให้ได้ เคยมีผลงานวิจัยหลักสูตร 4 ปี ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต้องการจะดูว่านิสิตที่เรียนครุศาสตร์ ใช้เวลา 4 ปี ก่อนจบ และตอนจบทัศนคติที่มีต่อวิชาชีพ ดีขึ้นหรือเลวลง เสียใจที่จะบอกว่าผลของการวิจัยครั้งนั้น บอกว่าทัศนคติเป็นลบมากขึ้น ไม่ได้บวก ที่แรกหลงเข้ามาคิดว่าจะเป็นครู แต่ตอนนี้ไม่อยากเป็นแล้ว คือถ้าเมื่อไร เราใช้เวลา 4-5 ปี พัฒนาเขาแล้วเขาบอกว่าเขาไม่รักวิชาชีพนี้หรอก ก็แสดงให้เห็นว่าเราล้มเหลว ฉะนั้นการปลูกฝังอุดมการณ์ ความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพ ต้องถือเป็นหน้าที่ของสถาบันฝ่ายผลิตและเป็นสิ่งที่ต้องทำให้ได้ มิฉะนั้นท่านก็จะผลิตครูไปเป็นแอร์โฮสเตส อย่างที่บางแห่งยกขึ้นไปเลย แล้วในที่สุดเราก็ไม่ได้ครูที่ดี เพราะคนที่เขาไปอาชีพอื่น เขาก็มาใช้ทางผ่านของสถาบันเพียงเพื่อไปสู่อาชีพอื่น ก็เป็นความสูญเสีย พัฒนาความเป็นครูที่เป็นคนดี มีมาตรฐานความรู้ที่ลุ่มลึก และสามารถจัดการเรียนการสอนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ก็บอกอยู่ในตัวแล้วว่าเราต้องการครูที่เป็นคนดี มีมาตรฐานความรู้ที่ลุ่มลึก หลักสูตรใหม่ 5 ปี น่าจะทำได้ สามารถจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ผมไม่ใช้คำว่าสอน เพราะสมัยนี้ไม่ใช่คำ

ว่าสอน เป็นเรื่องของการจัดการที่จะให้เขาเรียนรู้ ให้ประสบการณ์วิชาชีพ
ในสถานการณ์ที่เป็นจริง โดยการปฏิบัติการสอนแทนการฝึกสอน

เมื่อเป็นเช่นนี้ การที่กฎหมายกำหนดว่าจะต้องปฏิบัติการสอนใน
สถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี บออะไร ก็คือบอกว่าต้องการจะ
ให้การผลิตครูทำในสถานการณ์ที่เป็นจริง จึงจะต้องยึดสถานศึกษาเป็น
ฐานของการผลิตครูเช่นเดียวกันเป็น School Based Teacher Training
และถ้าทำได้ จะได้ผลหลายต่อ ต่อที่ 1 ครูและครูของครูที่ไปปฏิบัติการ
สอนในโรงเรียนต่าง ๆ จะเข้าถึงสภาพความเป็นจริง ถ้าเราทำแต่ใน
โรงเรียนสาธิต ก็ไม่ใช่โรงเรียนที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงในสังคม
ทั้งหมด ถ้าเราทำในโรงเรียนที่เจริญแล้ว อยู่ในเมืองเพื่อความสะดวก ก็
ไม่ได้สะท้อนความจริง เพราะความจริงของประเทศไทยมีโรงเรียนขนาดเล็ก
มีโรงเรียนขนาดกลาง มีโรงเรียน ดี เต็ม ตั้ง 400 กว่าโรง มีโรงเรียน
ICU อยู่เป็นหมื่น สภาพความเป็นจริงเหล่านี้ คณะศึกษาศาสตร์
ครุศาสตร์ต้องสัมผัส ตระหนักและเข้าถึงและต้องนำเอาสิ่งเหล่านี้มาเป็น
ฐานสำคัญของความคิดในการพัฒนาครู ท่านคงทราบที่ผมได้เสนอ ค.ร.ม.
และปฏิบัติเป็นปีแรก ในปี 2551 ที่เรียกว่าโครงการครูสหกิจ คือจัดให้ครู
ที่กำลังจะจบหลักสูตร 5 ปี เมื่อกฎหมายกำหนดให้เขาต้องไปปฏิบัติการ
สอน 1 ปี ในสถานศึกษา ไปปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่ขาดครูและ
ส่วนมากโรงเรียนที่ขาดครูจะอยู่รอบนอก มักจะไม่ใช่โรงเรียนในเมือง
ถามว่าเราจะใช้ประโยชน์จากครู 5 ปีที่จะจบประมาณปีละ 10,000 คน
เพื่อให้ได้ประโยชน์ 2 อย่าง คือ 1) เพื่อให้ประสบการณ์การสอนในสภาพ
ที่เป็นจริง และ 2) เพื่อช่วยแก้ปัญหาขาดครู ผมได้เสนอ ค.ร.ม. ว่าขอตั้ง
โครงการครูสหกิจ เป็นความสมัครใจ ไม่บังคับ กระทรวงศึกษาธิการจะ
ประกาศรายชื่อโรงเรียน ที่ขาดแคลนสาขาใด อยู่ที่ไหน และเลือกเอา

โรงเรียนที่มีความพร้อมที่จะให้ครูที่เป็นนักศึกษาครูออกไปปฏิบัติงาน ความพร้อมในที่นี้คือต้องอำนวยความสะดวกได้ ต้องมีครูพี่เลี้ยง ต้องดูแล อาจจะต้องให้ที่พักอาศัย เพราะเหตุว่าออกไปอยู่รอบนอกใน ท้องถิ่นห่างไกลเมือง และสถาบันฝ่ายผลิตที่สนใจ ก็จะประกาศด้วยความ สม่ัครใจอีกเหมือนกัน รับอาสาสมัครที่จะไปทำ และเนื่องจากว่าการทำ เช่นนี้ มีค่าใช้จ่ายก็เลยตั้งค่าใช้จ่ายเป็นเบี้ยเลี้ยงรายเดือน เดือนละ 4,800 บาทและถ้ามีอาจารย์นิเทศที่จะต้องออกไปนิเทศ ก็จะมีงบมา สนับสนุนการเดินทางและค่าตอบแทน กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นฝ่าย ให้ความสะดวก สถาบันผลิตครูกับสถานศึกษาร่วมมือกัน มีการ ประเมินผล ที่ทำไปแล้วเทอมหนึ่ง ปรากฏว่าได้ผลดี เท่าที่ผมไปเชียงราย ไปดูเรื่องนี้ก็ได้ผลดี

ลักษณะอย่างนี้คือเอาเรื่องของประสบการณ์ไปสู่สภาพความเป็น จริงและช่วยแก้ปัญหาการศึกษา และในที่สุดทุกคนได้กับได้ทั้งสิ้น ประสบการณ์ของสถาบันฝ่ายผลิตก็จะได้ผลสะท้อนของการศึกษาใน สภาพที่เป็นจริง ผมเข้าใจว่าเรื่องนี้ปี2552 ก็ยังได้งบประมาณอยู่ ที่จะทำ ต่อและถ้าทำได้ผลดีก็จะขยายให้กว้างขวางขึ้น คำว่า School Based Teacher Training เท่าที่ผมอยากเห็นก็คือ การที่สถาบันฝ่ายผลิต เช่น มศว. ทำเครือข่ายกับสถานศึกษาจำนวนหนึ่งทั่วประเทศหรือบางพื้นที่ก็ ได้ ในเครือข่ายนี้ก็จะร่วมรับผิดชอบในการให้ประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปี กับครูที่เข้ามาเรียนหลักสูตร 5 ปี ส่วนจะจัดกันอย่างไร อันนี้ก็เป็นเรื่อง ของแต่ละเครือข่าย แทนที่จะใช้โรงเรียนที่ดีแล้ว เช่น สาธิต หรือโรงเรียน ดี เต็ม ดั่ง ไม่ก็โรง ในขณะที่เดียวกันผมก็จะลองทำแต่ยังไม่ได้ทำ เป็น แนวความคิดที่คิดตั้ง ๆ ว่าเป็นไปได้ใหม่ที่ กระทรวงศึกษาได้สร้าง โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์เอาไว้ทั่ว

ประเทศ ตอนนี้อยู่สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์มีสถาบันบัณฑิตศึกษาคณะจุฬาภรณ์เพื่อสอนปริญญาโท-เอก สมมุติว่าเราจัดเครือข่ายกับจุฬาภรณ์ราชวิทยาลัย และสมมุติอีกว่าเราจะทำเรื่อง Master of Science in Teaching โดยกำหนดให้ส่วนที่เป็นประสบการณ์ปฏิบัติการสอน 1 ปีนั้นไปทำที่โรงเรียนจุฬาภรณ์ราชวิทยาลัย แล้วเราก็ลงไปพัฒนาโรงเรียนให้พร้อมที่จะรับพัฒนาครูให้พร้อมที่จะเป็นครูพี่เลี้ยง หรืออาจารย์นิเทศ เพราะที่โรงเรียนเหล่านี้ก็มีปริญญาโททางวิทยาศาสตร์อยู่ไม่น้อย ก็จะลองนำเครือข่ายนี้ไปนำร่อง ถ้าสมมุติทำได้ผล โรงเรียนก็จะได้รับการพัฒนาไปด้วยสถาบันที่เป็นสถาบันฝ่ายผลิตก็จะได้เข้าไปช่วยพัฒนาโรงเรียน ความร่วมมือจะตามมาในรูปอื่นด้วย ไม่ใช่แต่เพียงไปใช้เขาเป็นแหล่งรองรับประสบการณ์อย่างเดียว ในที่สุดสถาบันฝ่ายผลิตครูก็จะเข้าไปมีบทบาทในการช่วยพัฒนาสถานศึกษาเป็นกลุ่มๆ เป็นเครือข่ายไป อันนี้คือแนวความคิดของผมเรื่อง School Based Teacher Training คือการผลิตครูโดยยึดสถานศึกษาเป็นฐาน

การปลุกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพ เรื่องจรรยาบรรณเป็นเรื่องสำคัญ สำคัญถึงขนาดที่ว่าเขาจะพักใช้ เพิกถอนใบอนุญาตหรือไม่อยู่ที่การละเมิดจรรยาบรรณ ฉะนั้นการที่เราจะพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา คงต้องเอาเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง ส่วนจะทำอย่างไรในเรื่องการปลุกฝังจรรยาบรรณ อันนี้เป็นเทคนิควิธีการ แต่ความสำคัญเรื่องนี้มีมาก การพัฒนาสมรรถนะครูตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ถ้ามว่าแนวปฏิรูปเขาเน้นอะไรไว้ ผมว่าหลักสูตรของการที่จะพัฒนาครูยุคใหม่ คงต้องเอาเรื่องเหล่านี้มาดู เพราะเป็นสมรรถนะของครู เช่น การสอนที่ยึดผู้เรียนสำคัญเรื่องนี้มากกับพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ว่า ต่อไปนี้จะต้องคิดถึงการพัฒนา

หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น ความรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตร จะเคลื่อนไปอยู่ที่เขตพื้นที่กับสถานศึกษา ครูทำไม่เป็น ที่ผ่านมามาจนถึง 9 ปีแล้ว ยังไม่เกิดหลักสูตรสถานศึกษาที่ดี ก็เพราะว่าครูทำไม่เป็น เนื่องจากว่าหลักสูตรฝึกหัดครูแต่ก่อน เราไม่ได้เน้นเรื่องการพัฒนาหลักสูตร เพราะเน้นไปก็ไม่มีประโยชน์ เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการสมัยนั้นจัดให้เสร็จ หลักสูตรก็เป็นหลักสูตรกลางร่วมกัน เหมือนกันหมด ยังมีแบบเรียนไปอีก แล้วแบบเรียนที่ไม่ได้รับอนุญาตก็ใช้ไม่ได้อีก มีคู่มือครูซึ่งไปจากส่วนกลาง จนกระทั่งโรงเรียนไม่ต้องทำอะไร เพียงแต่เอาสิ่งเหล่านี้ไปสอน แต่การปฏิรูปการศึกษาต้องการให้โรงเรียนเป็นฐาน เราต้องการให้โรงเรียนพัฒนาเพื่อให้หลักสูตรมีส่วนแตกต่างกัน สะท้อนสภาพความเป็นท้องถิ่น เช่นเดียวกับที่มีหลักสูตรแกนกลางเสียส่วนหนึ่งด้วย

เรื่องการวิจัยการสอน กำหนดไว้ในกฎหมาย ว่าครูสมัยใหม่ทุกคนต้องสามารถทำการวิจัยเพื่อเอาผลมาพัฒนาการเรียนการสอน คือการวิจัยการสอนนั่นเอง ถามว่าสมัยก่อนที่เราผลิตหลักสูตร 4 ปี การวิจัยการสอน ท่านก็ยังไม่รู้ ในที่สุด เรื่องที่เราอยากจะเห็นการสอนและมีการวิจัยเรื่องการสอน เพื่อจะเอาผลมาปรับปรุงก็ยังไม่เกิด การประกันคุณภาพการศึกษา มีทั้งประกันภายในและประกันภายนอก ประกันภายในต้องทำทุกปี ถ้าครูไม่รู้เรื่องการประกันคุณภาพ แล้วใครจะเป็นผู้ทำ แล้วทำที่สุด เรื่องการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพราะเรารู้อยู่แล้ว เทคโนโลยีจะมีบทบาทสำคัญมาก เรื่องการขยายโอกาส ขยายการศึกษา และเรื่องการปรับปรุงคุณภาพ ต้องถือเป็นเครื่องมือใหม่ของครู ถ้าจะให้คนเรียนรู้ตลอดชีวิต เขาต้องรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีต่างๆ เป็นเรื่องของการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของคน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติมีหมวดหนึ่งว่าด้วยเรื่องนี้ ก็ยังไม่ก้าวหน้า

เท่าที่ควร ครูสมัยใหม่ก็ต้องใช้เทคโนโลยี ผมไปออสเตรเลียไปเจอจาความร่วมมือเขาเขียนปิดไว้หน้าตึกคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ความว่า “ไม่มีเทคโนโลยีใดที่จะแทนครูได้ทั้งหมด แต่ครูที่ไม่รู้จักใช้เทคโนโลยี จะถูกแทนโดยครูที่รู้จักใช้” ความหมายคือว่า ครูยุคใหม่ต้องรู้จักใช้เทคโนโลยี ถ้ามว่าครูที่ทำานผลิตออกไปใหม่ รู้จักใช้หรือเปล่า ถ้าไม่รู้จักใช้ผิดแล้ว เพราะหนีไม่พ้นในเรื่องที่จะต้องเอาเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือ

ในประเทศสิงคโปร์ โรงเรียนมัธยมขณะนี้เด็กเรียนโดยมี interaction คือมีปฏิสัมพันธ์กับคอมพิวเตอร์และสื่อที่มากับคอมพิวเตอร์ 30% เรียนกับครู 70% กำลังจะเพิ่มเป็นครั้งต่อครั้ง นอกจากที่เอามาเป็นเครื่องมือของครูแล้ว ที่เรียนตามลำพังกับเทคโนโลยี ก็สำคัญเทคโนโลยีจะเข้ามามีส่วนสำคัญ เรื่องทั้งหมดตั้งแต่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ได้ วิจัยการสอนให้เป็น ประกันคุณภาพต้องรู้ และเทคโนโลยีต้องใช้ได้ เรื่องเหล่านี้คือการพัฒนาสมรรถนะตามแนวปฏิรูปการศึกษา ในเรื่องปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา หลักสูตร 5 ปีจะต้องมีสิ่งเหล่านี้

เรื่องที่ 3 การให้การศึกษาดูต่อเนื่องแก่ครูและบุคลากรตามความต้องการของครูเอง ตามความต้องการของสภาวิชาชีพ และตามความต้องการขององค์กรผู้ใช้ครู ครูเองเขารู้ตัวว่าถ้าเขาจะพัฒนาขึ้นสู่ระดับมืออาชีพหรือมาตรฐานวิชาชีพ เขาขาดอะไร ถ้าเรารู้ความต้องการของครู เราก็สามารถจะตอบสนองให้เสียส่วนหนึ่ง วันที่ผมพูดในสภามหาวิทยาลัย ผมได้เน้นโครงสร้างที่เสนอเป็นโครงสร้างในกรอบ มศว. แต่ยังไม่ได้อากรอบที่เป็นความต้องการมาเป็นตัวตั้ง วันนี้ขอขยายความเรื่องกรอบที่เป็นความต้องการ เพียงความต้องการศึกษาต่อเนื่องของครู

ถ้าสำรวจให้ดี ก็พบว่าครูเขาต้องการที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องอะไรเพิ่มขึ้น สภาวิชาชีพ คือคุรุสภา เมื่อเขาจะต่ออายุใบอนุญาตทุก 5 ปี เขาต้องมีการกำหนดว่าในช่วง 5 ปีของใบอนุญาตที่ได้ไป ต้องการให้ครูพัฒนาเพิ่มเติมในเรื่องอะไร เช่น บางประเทศบอกว่าแต่ละปีต้องไปอบรมไม่น้อยกว่าเท่านั้นเท่านี้ชั่วโมง สะสมแล้วในช่วง 5 ปี ต้องคิดเป็นหน่วยกิตได้เท่านั้นเท่านี้หน่วยกิต ใครทำ เขาก็บอกว่าไปรับการอบรมจากสถาบันที่เขารับรอง ก็หนีไม่พ้นก็ต้องมารับรองพวกเราที่ทำ ซึ่งตรงนี้จะ เป็นงานมหาศาลที่จะต้องให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้ง 4 กลุ่ม ตามความต้องการของสภาวิชาชีพ ฉะนั้นเราต้องติดตามกับคุรุสภาว่าตอนนี้ เขาเริ่มจะต้องต่ออายุใบอนุญาตที่ 2 แล้ว เพราะจะครบ 5 ปี ที่แล้วมาเขาอาจจะยังไม่ได้กำหนดอะไรมาก แต่ต่อไปนี่เขาจะต้องกำหนด

ทางด้านบริหารการศึกษาเริ่มพูดกันแล้ว ว่าที่กำหนดแต่เพียงว่า ปรินญาทางบริหารการศึกษาแล้วหมายถึงปรินญาตรีก็ได้ พอหรือเปล่า ในเมื่อคุรุสภาได้กำหนดการนิเทศการศึกษาเป็นปรินญาโท และทั่วโลก เวลาเขาจะกำหนดมาตรฐานผู้บริหาร ต้องอย่างน้อยปรินญาโท ฉะนั้นในไม่ช้า ความต้องการของสภาวิชาชีพ อาจจะกำหนดว่าบางสายงานที่ต้องมีใบอนุญาตอาจจะกำหนดวุฒิปริญญาโท พอกำหนดวุฒิปริญญาโท ถามว่าใครทำ ก็พวกเรานั้นแหละที่เป็นสถาบันฝ่ายผลิตต้องทำ ความต้องการขององค์กรผู้ใช้ครู เช่น สพฐ. ในฐานะที่ดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศเขามีความต้องการให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ครูในเรื่องอะไร ผมไปอยู่กระทรวงศึกษาธิการ ผมทราบดี ว่าเขามีความต้องการมากและหลากหลาย เช่น ในเรื่องครูที่สอนไม่ตรงวุฒิ มี 3-4 หมื่นคน ทำอย่างไรกับครูเหล่านี้ ผู้ใช้ครูต้องสนับสนุนเขา ต้องมาทำความตกลงกับสถาบัน

ฝ่ายผลิต ให้ครูมาเพิ่มความรู้ ในวันหยุดและช่วงปิดเทอม เพราะครูเหล่านี้ทำงานเต็มเวลา จะให้เขามาเรียนวันปกติทำไม่ได้ สถาบันฝ่ายผลิตก็ต้องคิดรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น แต่รักษาคุณภาพและมาตรฐานได้

ฉะนั้นเวลาวางโครงสร้างผมอยากให้เกิดถึงเรื่องเหล่านี้ เพราะที่นี้ต้องคิดมากกว่าที่อื่นอยู่แล้ว ท่านต้องคิดว่าขณะที่ผลิตครูไม่ใช่มีแต่ศึกษาศาสตร์ ซึ่งก็เป็นธรรมเนียมปฏิบัติของที่นี่และคิดว่าวิธีนี้ได้ครูดีมีคุณภาพ ท่านก็ต้องประสานภายในระหว่างคณะวิชาชีพคือศึกษาศาสตร์ กับคณะวิชาการที่เข้ามาผลิตครู ซึ่งก็ต่างจากที่อื่นอยู่แล้ว แต่ตอนนี้ท่านคิดแค่นี้ไม่พอ ท่านต้องคิดว่าแล้วฝ่ายครูเอง ฝ่ายองค์กรวิชาชีพ ฝ่ายองค์กรผู้ใช้ครู เราจะเชื่อมกับเขาอย่างไร ถึงจะตอบสนองความต้องการ ในฐานะเรามีบทบาทหลัก ไม่ใช่พัฒนาคนเท่านั้น ผมเชื่อว่าเรามีบทบาทหลักในการพัฒนาการศึกษาด้วย แต่แน่นอนเราพัฒนาผ่านตัวครู ผ่านตัวคน

การเป็นสถาบันหลักในการวิจัยและพัฒนาเป็นเรื่อง Research and Development เพื่อสร้างองค์ความรู้ในสาขาศึกษาศาสตร์ เป็นการสร้างองค์ความรู้ในสาขาวิชานี้ การวิจัยสถาบันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง วิจัยสถาบันเพื่อรู้จักตัวเองและเอาผลของการวิจัยมาปรับปรุงงานตนเองเป็นเรื่องที่ใหญ่มากของกระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยควรจะเป็นที่พึ่งเรื่องนี้ เพราะ Institutional Research คือการวิจัยเรื่องของสถาบันเพื่อเอาผลมาปรับปรุงและพัฒนาสถาบัน เป็นเทคนิคการวิจัยแบบหนึ่ง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานทางการศึกษาต้องการมาก ส่วนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ก็เป็นหน้าที่ของเราอยู่แล้ว ในฐานะเป็นมหาวิทยาลัย การวิจัยการสอน กฎหมายกำหนด ครูทำไม่เป็น แล้วทำอย่างไรที่เราจะมีบทบาทเข้าไปในเรื่องนี้ ผมไม่เอามาก ผมเอา 3 เรื่องนี้

วิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ทางศึกษาศาสตร์ เพื่อให้ก้าวหน้าทันสมัย วิจัยกับสถาบันเพื่อให้เขารู่วิธีวิจัยเพื่อเอาผลไปปรับปรุงกับวิจัยเรื่องการสอน เพื่อจะได้นำผลไปสู่เรื่องการปฏิรูปเรียนรู้ให้ได้ผล

ทั้งหมดนี้จะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาการศึกษา และช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาศึกษาศาสตร์ไทย ถ้ามองอย่างนี้ ก็หมายความว่า ผมต้องการจะเห็นสถาบันฝ่ายผลิตและพัฒนาครูในฐานะเป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่สร้างสรรค์จรรยาบรรณมาตรฐานคุณภาพและความก้าวหน้าของวิชาชีพครู ผมใช้วิชาชีพครูตรงนี้ รวมถึงบุคลากรทางการศึกษาด้วย เพื่อให้สั้น บางทีก็ใส่ “ฯ” บางทีก็ลืมใส่ แต่ความหมายของผมคือครูและบุคลากรทางการศึกษาเพราะมี 4 กลุ่มที่เขากำหนดว่าเป็นวิชาชีพควบคุม สถาบันเช่น มศว.เป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่สร้างสรรค์จรรยาบรรณมาตรฐานคุณภาพและความก้าวหน้าของวิชาชีพครูและของศึกษาศาสตร์ด้วย ในบทบาทของการผลิตและพัฒนาครู และบทบาทของการวิจัยและพัฒนา บทบาทสำคัญทางด้านการผลิตครูใหม่ที่จะเรียกว่าเป็น Pre-service Education และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาครูประจำการซึ่งเป็นเรื่องของ In-Service Education และการศึกษาต่อเนื่องของครู ซึ่งเป็น Continuing Education ต้องทำทั้ง 3 ถึงจะตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มที่ ฉะนั้นในการวางโครงสร้าง ก็คงต้องเอาตรงนี้มาดูด้วยว่าส่วนใด เป็น Pre-Service ส่วนใดเป็น In-Service และส่วนใดเป็น Continuing Education และจะทำด้วยวิธีใด รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยทั้งกำลังภายใน และกำลังภายนอกมหาวิทยาลัยเป็นเครือข่ายในรูปแบบ network ปฏิบัติการร่วมกัน โดยมีคณะศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์เป็นแกนนำ

ผมขอขยายความ ในเรื่องการทำทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการผลิตและพัฒนาบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการวิจัยและพัฒนา คำว่ากำลังภายในในที่นี้ คณะศึกษาศาสตร์ทำตามลำพังไม่ได้ เราโชคดีที่เป็นศึกษาศาสตร์ที่โตมาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา หน่วยงานทางวิชาการภายในของมหาวิทยาลัยจะต้องอยู่ในเครือข่ายของการปฏิบัติร่วมกัน จะแบ่งกันอย่างไร ใครทำอะไร ก็แล้วแต่ ทำได้ทั้งสิ้น แต่ต้องทำภายใต้กรอบทิศทางและนโยบายในเรื่องผลิตและพัฒนาครู เฉพาะเรื่องของการศึกษาศาสตร์ หมายความว่าการศึกษาศาสตร์ที่นี้ อาจจะไม่ได้อยู่ที่คณะศึกษาศาสตร์อย่างเดียว แต่การศึกษาศาสตร์ไปกระจายอยู่ในคณะอื่นๆ และมีแบ่งสรรปันส่วนการทำหน้าที่กัน ถามว่าจะทำอย่างมีเอกภาพทางนโยบาย มาตรฐาน และร่วมใช้ทรัพยากรและความชำนาญการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร อันนี้เป็น Internal Networking ที่อาจจะต้องการ Superstructure บางอย่างมากกว่าคณะธรรมดาๆ แล้วก็แยกกันทำแบบแยกส่วน

ส่วนเรื่องกำลังภายในนอกที่จะมาเป็นเครือข่าย เช่น ถ้าพูดถึงเรื่อง School Based ก็ต้องไปเกี่ยวกับภายนอก พูดถึงว่าท่านจะต้องทำงานกับ 3 กลุ่ม คือกลุ่มสภาวิชาชีพ กลุ่มผู้ใช้ครู กลุ่มครูเอง ก็เป็นกำลังภายนอก ท่านจะสร้าง network ที่จะมีเครือข่ายภายนอก เข้ามาร่วมกับเครือข่ายภายในอย่างไร ผมเข้าใจว่าตอนนี้การปฏิรูปการศึกษาศาสตร์ คงหนีไม่พ้นในเรื่องของที่จะต้องทำในลักษณะที่เป็น networking หรือเครือข่าย

สุดท้ายที่ผมอยากจะฝากให้คิดคือว่า เรื่องของมศว. โดยเฉพาะผมเคยอยู่มหาวิทยาลัยที่สหรัฐคือมินิโซต้า ที่นั่นเขาก็มีคณะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแข็งมากหลายคณะ อยุ่ๆ เขาก็มีสถาบันกลาง

เกิดขึ้น ชื่อว่าสถาบันเทคโนโลยีแห่งมหาวิทยาลัยมิชิโงต้า ผมก็ถามเขา ว่าสถาบันนี้เขาทำอะไร เขาบอกเป็น Superstructure ทำ 2 อย่างคือ 1) ประสาน(coordinate) การผลิตทางเทคโนโลยีของคณะต่างๆ 2) บางโปรแกรม ซึ่งเป็นโปรแกรมที่จะต้องทำร่วมกัน ในลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ มอคณะใดคณะหนึ่งทำไม่ได้ ตรงนี้จะช่วย เป็นตัวช่วย พัฒนาและประสานภารกิจคล้ายๆ บัณฑิตศึกษาที่ไป coordinate การเรียนการสอนระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ผู้เรียนผู้สอนจริงๆ ก็อยู่ตามคณะ แต่มีสิ่งที่จะต้องร่วมกันบางอย่างในเชิงมาตรฐานร่วม นโยบายร่วม การใช้ทรัพยากรร่วม อย่างนี้เป็นต้น เขาก็ทำ Superstructure ขึ้นมาเป็นหน่วยเล็กๆ แต่ว่า high power คือมี power สูง เช่นเอาคณะบริหาร อธิการบดีมาดูแล หรือถ้าเขาจะมีการแต่งตั้งใครเป็นผู้อำนวยการ ต้องเป็นที่ยอมรับของคณะต่างๆ อย่างนี้เป็นลักษณะ Superstructure ผมก็เลยคิดเป็นการบ้านว่าสมัยหนึ่งที่เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา เป็นจุดกำเนิดของการศึกษาศาสตร์ เรื่องวิชาการศึกษาเป็นเรื่องหลัก แต่ไม่ใช่วิชาการศึกษาตามลำพัง สิ่งที่มาสนับสนุนวิชาการศึกษา ท่านก็ต้องมีด้วย อาทิ คณะวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เมื่อยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย ท่านต้องไปผลิตอย่างอื่นด้วย ฉะนั้นเรื่องของศึกษาศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้องกับศึกษาศาสตร์ ก็ไม่ได้ทำงานแต่เพียงเรื่องการศึกษาศาสตร์ หรือวิชาการศึกษาเท่านั้น ท่านต้องไปทำงานวิชาการอื่นด้วย ก็เลยคิดว่าถ้าเราจะลองกลับไปทบทวนดู ว่าโครงสร้างสมัยเป็นวิชาการศึกษา เป็นอย่างไร และทำอย่างไรถึงทำงานเกี่ยวข้องกับหน่วยทางวิชาการอื่นๆ ได้ดี

ในสมัยที่เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้ผลดีมาก เป็นที่ยอมรับเป็นต้นแบบ มีคุณูปการต่อประเทศชาติ จนต้องถือว่าที่นี่เป็นแม่บท ที่จริงไม่ต้องมองไกลตัว ผมว่าทบทวนจากภูมิหลังตรงนี้ เราอาจจะได้

รูปแบบของการจัดโครงสร้างของการศึกษาศาสตร์ ผมไม่ได้หมายถึง คณะศึกษาศาสตร์ แต่หมายรวมถึงโครงสร้างของการศึกษาศาสตร์ ใน มหาวิทยาลัยที่มีรากฐานเดิมเป็นสถาบันอุดมศึกษาทางด้านวิชาการ การศึกษา ผมเคยเสนอความคิดนี้กับกระทรวงศึกษาธิการสมัยหนึ่ง ทุกคนเห็นด้วย แต่บอกว่าทำยาก และในที่สุดก็ไม่ได้ทำ ความคิดตอนนั้น เกิดขึ้นในช่วงที่เขากำลังจะเลิกวิทยาลัยครู และยกฐานะวิทยาลัยครูขึ้น เพื่อให้สอนได้ทุกสาขา และต่อมาก็เป็นราชภัฏ สอนได้ทุกระดับ ที่แรก สอนได้แค่ปริญญาตรี และต่อมาเขาขยายว่าสอนปริญญาตรีได้ทุกสาขา และต่อมาก็เขยิบสอนได้ทุกระดับจนถึงปริญญาเอกอย่างที่เป็นอย่างทุกวันนี้ ในช่วงนั้นผมก็เสนอทำนรัฐมนตรีศึกษาสมัยนั้นว่า ผมขอวิทยาลัยครูไว้ สักภาคละ 1 แห่งได้ไหม เลือกแห่งที่ดีที่สุด คือจะเป็น 4 แห่งหรือ 8 แห่ง หรือจะเอา 12 แห่งตามภาคการศึกษาก็แล้วแต่ท่าน แต่ไม่ต้องมากกว่า นั้นให้เป็นเครือข่ายของสถาบันชาติที่ขอตั้งใหม่ ชื่อว่า สถาบันการศึกษา แห่งชาติ คือ National Institute of Education ซึ่งหลายประเทศมี สถาบันการศึกษาแห่งชาติหรือวิชาการศึกษาแห่งชาติ และ 4 หรือ 8 หรือ 12 แห่งนั้นก็ เป็นเครือข่ายกับสถาบันกลาง และมีปริณทลปฏิบัติกรให้ แต่ละแห่งดูแลแต่ละภาค และให้สถาบันเหล่านั้นเป็นสถาบันหลักของการ ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยต้องเป็นสถาบันที่ดีที่สุด ก็คือมีครู คุณาจารย์ที่เก่งที่สุดอยู่ และสร้างความพร้อมให้ทุกด้านและ ขอให้กลับไปเป็นแบบอยู่ประจำ ให้อยู่ประจำเพื่อจะได้ใช้เวลาหลอหลอม ปลุกฝัง กล่อมเกล่า ความเป็นครูกันได้เต็มที่เหมือนสมัยหนึ่ง เพื่อให้ได้ ครูคุณภาพที่มีความเป็นครูและคัสสรรครูของครูที่ดี ที่เก่ง ที่กระจายอยู่ ตามวิทยาลัยครูทั้งหลายรวมทั้งมหาวิทยาลัยไปอยู่ที่นี้ มีบ้านพักอย่างดี ให้อยู่สะดวกสบาย สนับสนุนการทำงานเต็มที่ ให้สอนได้ทุกระดับ ตรี โท เอก

ให้เป็นสถาบันพัฒนาครูประจำการในเขต กระทรวงส่งครูไปเข้าอบรมที่
 นั้น จะต้องมีการสร้างที่พักที่ฝึกอบรมทันสมัยพร้อมอุปกรณ์ ให้เป็น
 สถาบัน R&D คือการทำวิจัยค้นคว้าให้รู้ปัญหาการศึกษาเป็นฐานข้อมูล
 ของพื้นที่ เป็นหน่วยที่ทำในเรื่องของการศึกษาวิจัยเพื่อประมวลปัญหา
 ของพื้นที่และเสนอผล มาให้กระทรวง ฟังดูทุกคนเห็นด้วยหมด ผมก็ไป
 ถามรัฐมนตรีศึกษาว่าหลังจากผมเขียนโครงการเสนอแล้ว ทำไมไม่รีบไป
 ทำนบอกว่าปรึกษาคนในกระทรวงแล้ว เขาไม่เอา ผมก็บอกว่าถ้าอย่าง
 นั้นผมจะไม่เหนี่ยวต่อแล้ว

จะนั้น Concept อย่างนี้ ทำทั้งประเทศคงยาก ในฐานะที่เราเป็น
 สถาบันหลักทางด้านวิชาการศึกษามาก่อน ผมอยากให้ลองคิดที่นี้ เสริม
 โครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ เป็น Superstructure และเอาประสบการณ์สมัย
 เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษามาวิเคราะห์สังเคราะห์ดู อาจจะไม่ใช่ว่ายากมา
 ทั้งหมด แต่ความสำเร็จของยุคนั้น ผมคิดว่าจะช่วยให้แสงสว่างในการ
 เดินทางของเราต่อไปในฐานะที่เป็นสถาบันหลัก ผมขอฝากข้อคิดไว้เพียง
 เท่านั้น

ประวัติย่อ

ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน

๑. การศึกษา

- ๑.๑ อักษรศาสตรบัณฑิต (จุฬาย)
- ๑.๒ ครุศาสตรบัณฑิต (จุฬาย)
- ๑.๓ M.A. บริหารการศึกษา University of Minnesota สหรัฐอเมริกา
- ๑.๔ Ph.D. บริหารการศึกษา University of Minnesota สหรัฐอเมริกา
- ๑.๕ ว.ป.อ. (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร)

๒. รางวัลเกียรติคุณ

- ๒.๑ ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยเปิดประเทศ
อังกฤษ มหาวิทยาลัยเปิดประเทศอินเดีย มหาวิทยาลัยเปิด
ฮ่องกง มหาวิทยาลัยเปิดประเทศมาเลเซีย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยเกริก และมหาวิทยาลัยศรีสอ้าน

- ๒.๒ รางวัลผลงานดีเด่น จาก สภาการศึกษาเพื่อการสนระหว่าง
ประเทศ มหาวิทยาลัยมินเนโซต้า ยูเนสโก สมาคมมหาวิทยาลัย
เปิดแห่งเอเชีย และสมาคมสหกิจศึกษาโลก
- ๒.๓ ได้รับการประกาศเกียรติคุณยกย่องให้เป็น “บิดาแห่งสหกิจศึกษา
ไทย” โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวง
ศึกษาธิการ ในวันสหกิจศึกษาไทย เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๒

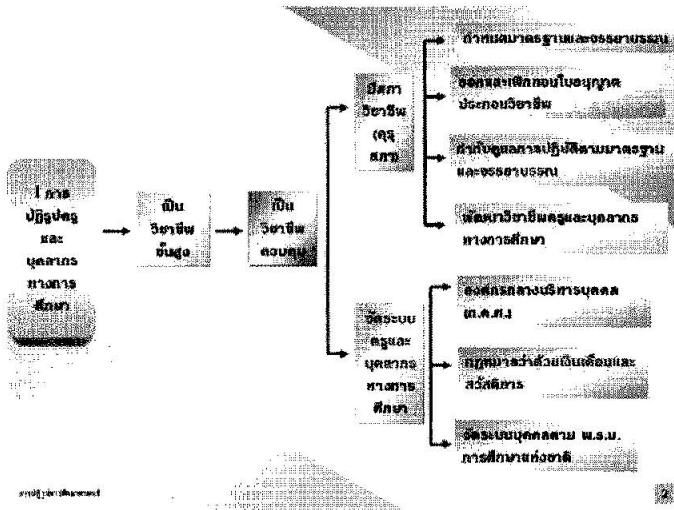
๓. ตำแหน่งหน้าที่สำคัญในอดีต

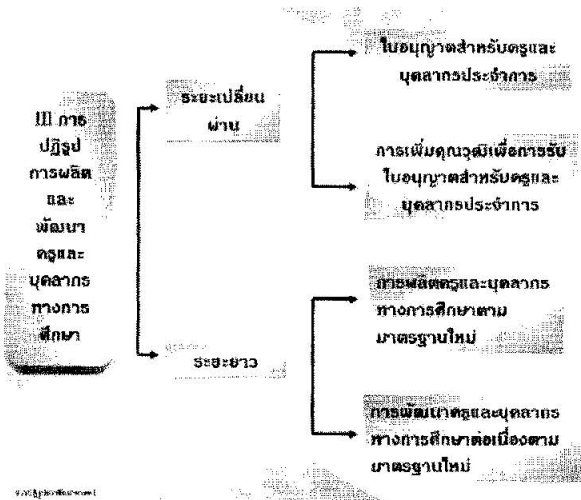
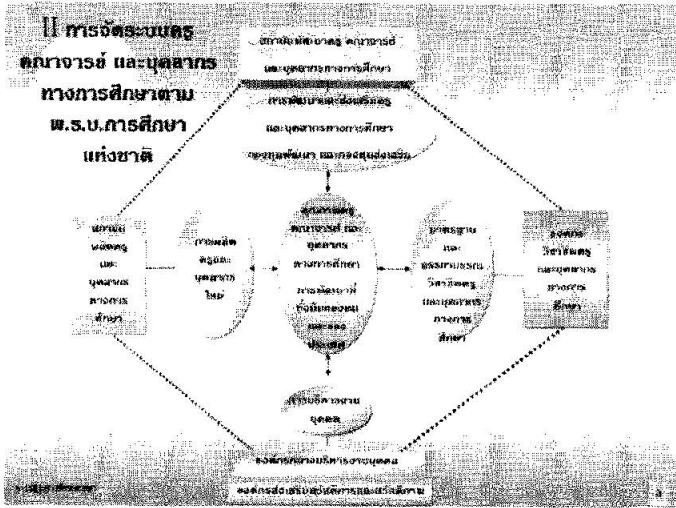
- ๓.๑ ผู้บริหารราชการระดับสูง : ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย อธิการบดี
เลขาธิการ ก.พ.
- ๓.๒ ตำแหน่งทางการเมืองระดับชาติ : รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ สมาชิกวุฒิสภา
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประธานกรรมาธิการการศึกษา สภา
ผู้แทนราษฎร

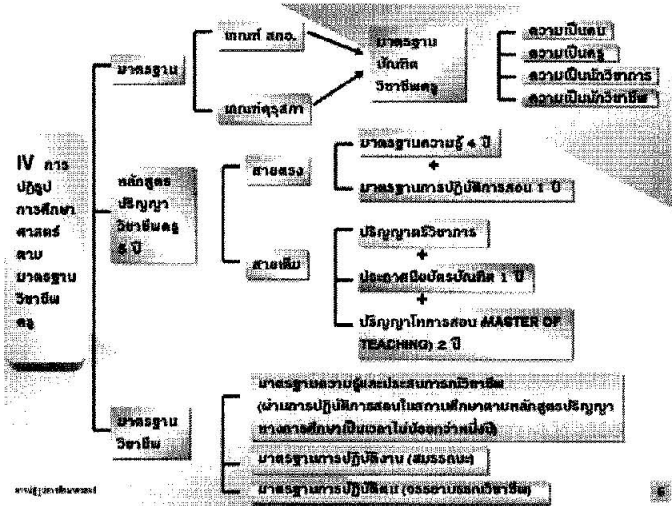
๔. ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

- ๔.๑ รองประธานสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ฝ่ายบริหาร และเลขาธิการมูลนิธิ
จุฬาภรณ์
- ๔.๒ นายกสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

๕. ผลงานสำคัญ : ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
สมาคมมหาวิทยาลัยเปิดแห่งเอเชีย สมาคมมหาวิทยาลัย
ในเอเชียและแปซิฟิก และผู้ริเริ่มและบุกเบิกมหาวิทยาลัย
ในกำกับของรัฐ และสหกิจศึกษาในประเทศไทย

V บทบาทของสถาบันผลิตและพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในสาขาวิชาชีพควบคุม (ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและศึกษานิเทศก์)

1. การเร่งรัดพัฒนา ครูประจำการที่ขาดคุณสมบัติที่จะได้รับใบอนุญาต

- ไม่จบปริญญาทางการศึกษา : **เพิ่มเติม** ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู
- สอนไม่ตรงวุฒิ : **เพิ่มเติม** มาตรฐานความรู้ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต
- ผู้บริหารการศึกษาที่ไม่จบปริญญา ทางการบริหารการศึกษา = **เพิ่มเติม** มาตรฐานความรู้ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต หรือปริญญาโท

รูปที่ 1.1 การเร่งรัดพัฒนา

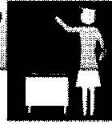
2. การผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาใหม่ตามมาตรฐานวิชาชีพใหม่

- การปลูกฝังอุดมการณ์ ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู
- พัฒนาความเป็นครู ที่เป็นคนดี มีมาตรฐานความรู้ที่ลุ่มลึก สามารถจัดการการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

รูปที่ 1.2 การผลิตครูและบุคลากร

- ให้ประสบการณ์วิชาชีพในสถานการณ์ที่เป็นจริง -
- ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การผลิตและพัฒนาครู
โดยยึดสถานศึกษาเป็นฐาน (SCHOOL BASED
TEACHER TRAINING)

- การปลูกฝังจรรยาบรรณของวิชาชีพ

- การพัฒนาสมรรถนะของครู ตามแนวปฏิรูปการศึกษา
= การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาหลักสูตร
สถานศึกษา การวิจัย การสอน การประกันคุณภาพ
การศึกษาระบบและการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษา

3. การให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ครูและบุคลากร
ตามความต้องการของครู
สภาวิชาชีพและองค์กรผู้ใช้ครู

4. การเป็นสถาบันหลักในการวิจัยและพัฒนา
(RESEARCH AND DEVELOPMENT) เพื่อสร้างองค์
ความรู้สาขาศึกษาศาสตร์ การวิจัยสถาบัน
(INSTITUTIONAL RESEARCH) การวิจัยการสอน
(RESEARCH ON TEACHING) เพื่อใช้ผลแก้ปัญหาและ
พัฒนาการศึกษาและการศึกษาศาสตร์ไทย

สรุป สถาบันผลิตและพัฒนาครู ในฐานะองค์กรหลักที่มีหน้าที่
สร้างสรรค จรรโลงมาตรฐานคุณภาพและความก้าวหน้า
ของวิชาชีพครู และของศึกษาศาสตร์ในบทบาทของการผลิต
และพัฒนาครูและการวิจัยและพัฒนา จึงมีบทบาทสำคัญ
ทั้งด้านการผลิตครูฯ ใหม่ (PRESERVICE EDUCATION),
การพัฒนาครูประจำการ (IN SERVICE EDUCATION) และ
การศึกษาต่อเนื่องของครูฯ (CONTINUING
EDUCATION), รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา
ต้องอาศัยทั้งกำลังภายในและกำลังภายนอกมหาวิทยาลัย
เป็นเครือข่าย (NETWORK), ปฏิบัติการร่วมกันโดยมีคณะ
ศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์เป็นแกนนำ

บทสรุปองค์ความรู้

11